

Stefaan VAN BRABANDT

Filosoof en acteur

„Ik geloof niet in God, maar ik mis Hem soms.”
Dat fragment van de Engelse schrijver Julian BARNES is maar een van de talloze intrigerende citaten in het boek dat acteur Stefaan VAN BRABANDT (36) schreef over filosofie, en hoe die ons leven kan veranderen. *Het voordeel van de twijfel* toetst acht actuele thema's aan de visie van klassieke en hedendaagse filosofen.

‘Mijn drijfveer is verwondering, en daar vind ik vervulling in’

Jan COLLA

„Ik volg mijn eigen advies niet op”, verontschuldigt Stefaan VAN BRABANDT zich als we na lang puzzelen toch een afspraak kunnen prikken in onze agenda's. In het hoofdstuk *Leven om te werken of werken om te leven?* fileert hij de druk-druk-cultuur, maar hij ontsnapt er zelf ternauwernood aan. „Al word ik daar niet noodzakelijk pessimistisch van. Ik huldig de wijze raad van Seneca: 'Hoop niet zonder twijfel en twijfel niet zonder hoop'.”

–Hoe wordt een jongen uit Oudenaarde acteur en filosoof?

Als kind was ik nogal verlegen, zo'n typische stille boekenwurm. Mijn zus Petra, die twee jaar ouder is en intussen zelf filosofie doceert, had op haar kamer een uitspraak van Socrates aan de muur hangen: „Het enige wat ik weet, is dat ik niets weet.” Dat is me blijven uitdagen. Op mijn veertiende las ik *De wereld van Sofie*, een magisch kinderboek over filosofie, heel toegankelijk, maar er zit zo veel in... Tegelijk had ik een hang naar expressie, een rare combinatie die je wel vaker ziet bij introverte mensen. Daarom koos ik als achttienjarige voor de kleinkunstopleiding van Studio Herman Teirlinck. Ik nam een Nederlandstalige cd op en ging acteren bij Compagnie De Koe. Dankzij de tv-serie *Geen probleem*, die ik met Wim Helzen en Theo Maassen voor de VPRO maakte, verdiende ik een beetje geld. Ik kon eindelijk mijn twee passies combineren: acteren en filosofie studeren, aan de Universiteit Antwerpen. Mijn proffen werden mijn nieuwe rolmodellen, mijn medestudenten hielden me jong. Ze spraken mijn cultuurpessimisme tegen, op een ontroerende manier, geëngageerd en betrokken. Het was de mooiste tijd van mijn leven.

–In uw boek schrijft u: „U zal me niet betrappen op oorspronkelijke gedachten.” Wat was dan wel uw ambitie?

Ik ben gids en doorgeefluik voor mijn idealen en voorbeelden. Ik geef niet toevallig ook les, als gastdocent aan de toneelschool in Tilburg. Opvoeding als *Bildung* ligt me na aan het hart. Dat is een opdracht van alle cultuurdragers – media, kunstenaars, leraren. Opvoeden mag nooit commercieel zijn. We mogen jongeren nooit louter een beroepsopleiding geven, gedreven

Stefaan Van Brabant: „Voor mij is God geen antwoord, maar een vraag.” © Frank Bahn Müller

door de markt. Leer mensen meer mens worden, leer hen geschiedenis en filosofie, verbeeldingskracht, coherent redeneren en argumenteren, inlevingsvermogen, echte democratie.

„Twijfel is constructief. Ik handel in het besef dat ik de antwoorden niet ken”

Ik zie wat dat betreft een gevaarlijke evolutie in ons onderwijs, al word ik nog even vaak ontroerd door het engagement van veel leerkrachten. In Nederland werden onlangs nog twee faculteiten filosofie afgeschaft, vanuit een rendementslogica. Wie wordt daar gelukkiger van?

–U bent een veeldoener. Zeggen al die rollen iets over de twijfelaar in u?

Ik ben een generalist, geen specialist. Mijn grote drijfveer is de verwondering, en daar wil ik vervulling in vinden. Het is toch fascinerend dat we als mens zijn

opgebouwd uit dezelfde sterrenstof als de rest van het heelal? Eigenlijk zijn we een stukje kosmos dat naar zichzelf kijkt, bizar toch. Definitieve antwoorden zijn er niet, we moeten ons oordeel voortdurend opschorten. Die twijfel is constructief. Ik voel me niet aangetrokken tot de verlamende vorm van twijfel, met name vertwijfeling en wanhoop. Ik wil handelen, in het volle besef dat we de antwoorden niet kennen.

–Denkt u ook zo over God?

Ik ben zeer gevoelig voor religie. Tot mijn zestiende was ik misdienaar in de kapel van de Karmel, elke dag om halfacht. Nog altijd zoek ik de stilte op in de abdijen van Orval of Chevetogne. Daar voel ik me thuis. Tegelijk verdiep ik me graag in het boeddhisme, dat veel parallellen vertoont met het christendom. Vandaag noem ik mezelf agnost. Ik ben niet gelovig, wel religieus. Dogmatiek ligt me niet. Voor mij is, zoals Thomas van Aquino zegt, God geen antwoord, maar een vraag. God heeft nog altijd een plaats in mijn leven, al noem ik Hem vandaag anders.

–U maakt ook graag cultuuranalyses. Is er reden tot optimisme of pessimisme?

Moeilijk... Er spelen vandaag veel krachten tegelijk. Het neoliberale denken dat alles herleidt tot nut, winst en groei heeft elk domein ingelijfd. Terwijl we besparen op onderwijs, is er wel geld voor Uplace. De barbaren zijn niet op komst, ze zijn al aan de macht.

Tegelijk zie ik veel initiatieven van onderuit die zich daartegen verzetten, subculturen die handelen zonder te denken aan rendement. Is dat naïef of utopisch? De status-quo die we vandaag beleven, is in elk geval ondraaglijk. Ik wil op mijn sterfbed graag andere afwegingen maken dan die of mijn koopkracht is verbeterd. Het ziet er niet goed uit, maar ik blijf vertrouwen, zoals Seneca: „Hoop niet zonder twijfel en twijfel niet zonder hoop.”

Stefaan Van Brabant, *Het voordeel van de twijfel. Hoe filosofie je leven kan veranderen*, Borgerhoff & Lamberigts, Gent, 2014, 22,50 euro, ISBN 978 90 8931 473 4. Meer weten? Bel 09 268 26 00 of surf naar www.borgerhoff-lamberigts.be.